

“ไข้หวัดนก” วาทกรรมการแพทย์: ความรู้ อำนาจ และการต่อต้านขั้วขึ้น

“BIRD FLU” MEDICAL DISCOURSE: KNOWLEDGE, POWER, AND RESISTANCE

ขวัญดาว กัลยา 4737503 SHMS/M

ศศ.ม. (สังคมศาสตรการแพทย์และสาธารณสุข)

คณะกรรมการที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ : พิมพลัย บุญมงคล, Ph.D., เยาวลักษณ์ เงินวิวัฒน์กุล, Ph.D.,
สุชีลา ตันชัยนันท์, M.A.

บทคัดย่อ

วัตถุประสงค์การศึกษาเพื่อศึกษาชุดความเชื่อ การให้ความหมาย ต่อปรากฏการณ์ไข้หวัดนกในชุมชน ชุดวาทกรรม การแพทย์ไข้หวัดนกได้เข้ามากำกับ ควบคุมวิธีคิด ส่งผลต่อกลไกการจัดการการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่ ศึกษาผลกระทบจากการจัดการที่ถูกกำกับโดยโปรแกรมวิชาการที่ส่งผลกระทบต่อวิถีชีวิตชาวบ้าน และการต่อรอง ต่อด้านขั้วขึ้นของชาวบ้านต่อการจัดการการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่ การศึกษาเป็นการวิจัยเชิงชาติพันธุ์วรรณนาในจังหวัดหนึ่งทางภาคอีสานของประเทศไทย โดยวิธีการวิจัยใช้การสังเกตแบบมีส่วนร่วม และไม่มีส่วนร่วม สัมภาษณ์ Key-informant interview และสัมภาษณ์เชิงลึก

ผลการศึกษาพบว่า ชาวบ้านให้ความหมาย ชุดคำอธิบาย “ไข้หวัดนก” คือ ชุดความรู้ทางการแพทย์ เป็นโรคที่เกิดจากความสกปรก ชุดความรู้ธรรมชาติสิ่งแวดล้อมอธิบายว่าเป็นโรคที่มาจากลมและอากาศ ชุดความรู้ประชากรศาสตร์ อธิบายว่าการเลี้ยงรวมกันจำนวนมากทำให้เกิดโรค ชุดความรู้ระดับวิทยา อธิบายว่าเป็นโรคติดต่อร้ายแรงโรคติดคน วาทกรรมการแพทย์ได้เข้ามากำกับกรอบคิดเจ้าหน้าที่ ส่งผลต่อการปฏิบัติงานในช่วงการระบาด มีการเฝ้าระวัง คัดกรอง สอบสวนโรค ส่งทำลายสัตว์ปีก ไข่ อาหารสัตว์และวัสดุในการเลี้ยง ชาวบ้านมีภาวะตื่นตระหนก ซึมเศร้า ต้องเผชิญกับ เสียใจ เครียด วิตกกังวล กินไม่ได้ นอนไม่หลับ รู้สึกผิด หวาดระแวง ว่างาน ละทิ้งถิ่นฐาน เกิดปัญหาครอบครัว ปัญหาชุมชน ส่งผลต่อโครงสร้างสังคม ชุดคำอธิบายชาวบ้านที่ต่อต้านต่อรองวาทกรรมการแพทย์ “ไข้หวัดนก” เป็นการกลั่นแกล้งทางธุรกิจ แท้จริงเป็นเพียง “ไข้หวัดปากกา” เป็นเพียงความเจ็บป่วยธรรมดาของไก่ที่ถูกเสริมแต่งจากนักวิชาการให้สำคัญเพื่อเป้าหมายที่ซ่อนเร้น

ข้อเสนอแนะ การมีส่วนร่วมและเสียงของชาวบ้านตั้งแต่เริ่มต้นจนถึงการจัดการหลังการระบาด การฟื้นฟูด้านจิตใจ เศรษฐกิจ การประกอบอาชีพ ภายหลังการระบาด การทำความเข้าใจบริบทชุมชน พื้นที่ ในมิติต่างๆ และนำเอาชุดความรู้กระแสหลักผสมผสานเข้ากับชุดความเชื่อของชาวบ้านมีความสำคัญ

คำสำคัญ : ไก่ไข่ / ไข้หวัดนก / วาทกรรม / ผู้เชี่ยวชาญ/รัฐ / การจัดการ

“BIRD FLU” MEDICAL DISCOURSE: KNOWLEDGE, POWER, AND RESISTANCE

KWANDAO KANLAYA 4737503 SHMS/M

M.A. (MEDICAL AND HEALTH SOCIAL SCIENCES)

THESIS ADVISORY COMMITTEE : PHIMPAWUN BOONMONGKON, Ph.D.,
YOWWALUK NGERNWIWATKUL, Ph.D., SUCHEERA TANCHAINANT, M.A.

ABSTRACT

This research explored the perceptions and meaning of Avian Influenza, known as “bird flu,” in Thai communities, and the way medical discourses influenced community knowledge, mind-sets and responses to the government actions. This research also investigated impacts upon the communities resulting from the authority’s bird flu management, and how the community responded to such discourse and intervention measures. An ethno-descriptive approach was used to conduct participatory observations, non-participatory observations, key-informant interviews, and in-depth interviews in a northeastern Thai province.

Results showed that the locals provided various meanings and explanations for “bird flu”. In terms of medical knowledge, bird flu was a disease caused by lack of sanitation. Per environmental knowledge, it was an airborne disease. From the demographic explanation, bird flu was caused by farming density. And the epidemiological description showed that bird flu was an acute disease transmitted through human beings. As for the governmental authorities, medical discourses regarding bird flu had dominated their mind-set and affected their responses during the epidemic. Poultry farms were sentinelled, screened, and investigated, with some poultry products including chicken, eggs, animal food and farming materials destroyed. Poultry farmers had suffered mental discomforts such as panic, depression, stress, grief, anxiety, guilt, and paranoia. Other consequential problems included unemployment, migration, family crisis, and hence social disruption. To resist the medical discourses, the locals had described the bird flu as “pen flu” created by scholars with hidden agendas, or in other words, business misconduct that elaborated a common poultry sickness into a fatal disease.

Recommendations for this issue include community involvement from the beginning of the outbreak to the post-epidemic phase; provision of psychological, economic, and career supports; community and context analysis; and the blending of mainstream knowledge and the local set of beliefs.

KEY WORDS : CHICKEN EGGS / BIRD FLU/DISCOURSE / EXPERT / STATE /
TREATMENT

228 pages